

Ромашенко Вікторія Євгенівна,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки факультету № 2 Донецького
державного університету внутрішніх
справ МВС України, кандидат
педагогічних наук

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ І ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ

На жаль, однією з головних проблем ХХІ сторіччя є насильство. Насилля настільки увійшло в наше життя, що стало чимось буденним та банальним. Його можна зустріти в різних формах: фізичне, сексуальне, психічне. Насилля не оминуло, навіть, тих сфер людського життя де б здавалося йому абсолютно не повинно бути місця, а саме – школа, робота, і, як не прикро, – родина. Сім'я є невід'ємною частиною соціальної структури будь-якого суспільства і виконує численні соціальні функції. Загальновідомо, що в сім'ї закладаються основи буття людини, її духовні, моральні, світоглядні якості, а від психологічного здоров'я родини багато в чому залежить моральний стан суспільства. Поширення проявів насильства в сім'ї не лише руйнують гармонію і злагоду в родині та спричиняють сімейне неблагополуччя, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві загалом. Насильницькі дії з боку членів власної родини завдають серйознішу психологічну та фізичну шкоду, ніж аналогічні діяння з боку сторонніх осіб. Вони порушують основний принцип життєдіяльності родини – безпечне та комфортне існування будь-якого її члена. Крім того, діти, які виростають в таких сім'ях, у майбутньому можуть переносити цей негативний досвід у власне життя [1].

Насильство в сім'ї – надто розповсюджена форма порушення прав людини. Протиправні дії проти когось із членів родини нерідко супроводжуються агресією, приниженням та жорстокою поведінкою. Подібні дії з боку особи, що чинить насильство в сім'ї, призводять до погіршення фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найчастіше від сімейного насильства страждають жінки, діти та люди похилого віку, хоча про останню категорію йдеться дуже мало [5].

Домашнє насильство має в собі 4 форми насильства: фізичне, економічне, психологічне, сексуальне. Фізичне насильство – це форма домашнього насильства, що включає в

себе ляпаси, стусани, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побойів, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, заподіяння смерті. Сексуальне насильство – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї. В сучасному житті жертв сексуального насильства стало набагато більше.

Психологічне насильство – це насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, у тому числі щодо третіх осіб, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи. Психологічне насильство часто спричиняє депресії, нервові розлади, загострення хронічних захворювань, і навіть призводить до самогубства. Психологічне насильство в сім'ї супроводжує всі інші види насильства. Економічне насильство – умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру [2].

Метою наукового дослідження є юридичний аналіз сутності та змісту насильства в сім'ї, а також його видів, уточнення ознак насильства в сім'ї, узагальнення причин даного асоціального явища та засобів боротьби з ним.

На суспільному рівні протягом тривалого часу в Україні проблема насильства в сім'ї не обговорювалася. Правозахисні жіночі громадські організації стали не тільки ініціаторами захисту жертв насилля, а й підштовхували органи державної влади до формування необхідної законодавчої бази, яка б сприяла розширенню загальнодержавної системи захисту потерпілих від насильства.

Проблематику насильства як загально соціального явища досліджували у своїх роботах вітчизняні науковці: А. А. Гусейнов, Л. М. Герасіна, В. В. Голіна, В. Д. Губін, І. Н. Даньшин, А. К. Зайцев, А. М. Ковальов, А. П. Огурцов та ін. використанням технологічних засобів».

Згідно з даними Інституту соціологічних досліджень НАН України на 2016 рік 68 % жінок в Україні систематично потерпають від насильства в сім'ї. Також, згідно з офіційною статистикою, 35 % жінок, які звертаються до лікарень «швидкої допомоги», перебувають там через тілесні ушкодження, пов'язані зі знушенням в сім'ї; 50 % всіх безпритульних жінок та дітей

пішли з домівок, тікаючи від насильства в сім'ї; 50 % дітей із неблагополучних сімей, які зазнавали насильства в сім'ї, схильні до зловживання наркотичними засобами та алкоголем; близько 40 % усіх зареєстрованих вбивств відбувається саме в сім'ях; насильство в сім'ї є причиною 95 % справ про розлучення; існує також і той факт, що сексуальне насильство в сім'ї над жінками і малолітніми та неповнолітніми дітьми є доволі частим явищем і має високий рівень латентності [3].

Питання протидії домашньому насильству є гострим для всього світу, так в США існує низка актів спрямованих на захист жінок від домашнього насильства «Violence Against Women Act» of 1994, 2000, 2005. Щоб допомогти привернути увагу до цього глобального виклику, Сполучені Штати 25 листопада відзначають Міжнародний день боротьби з насильством проти жінок, що супроводжуються 16 днями активізму проти насильства за ознакою статі. В США боротьбою з проблемою домашнього насильства займається Національна коаліція проти домашнього насильства США, яка приймає заходи реагування навіть без заяви жертви. Адже, нерідко, жертва не зізнається про ці протиправні дії стосовно неї соромлячись публічного осуду чи посилення знущань. Жінка повинна знати що вона не лишиться одна зі своєю проблемою, що є люди які їй захистять. Адже мало притягнути злодія до відповідальності, жертви домашнього насилля повинні мати можливість проходити довгий реабілітаційний період та працю з психологами.

Україна, як демократична країна, приймає активну участь у протидії насильству. Щорічно в Україні проходить Міжнародна кампанія «16 днів проти насильства» що з 1991 року підтримується всесвітньою спільнотою. А розпочинається акція саме 25 листопада, оскільки офіційно 25 листопада є Міжнародним днем боротьби з насильством що до жінок, офіційно цей день було проголошено Генеральною Асамблеєю ООН у 1999 році, але з 1981 року цей день був днем пам'яті про загибель трьох сестер Мірабель що були жорстоко вбиті під час диктатури домініканського правителя Рафаеля Трухільйо [6].

Отже, питання насильства є гострим для всього світу і наша країна не є виключенням. Небезпечність такого насильства полягає в тому, що прояви насильницьких дій та жорстокості по відношенню до членів сім'ї руйнують не лише гармонію і злагоду в сімейному колі, а і виступають як одна із передумов виникнення злочинності на суспільному рівні. Тому насильство

в сім'ї є проблемою, яка потребує вирішення на рівні не лише сім'ї, а й держави та неурядових організацій. Адже від фізичного та духовного здоров'я і благополуччя сім'ї залежить стабільність і розвиток держави і суспільства в цілому. У подоланні насильства в сім'ї, як глобальної проблеми людства, потрібно вдосконалювати систему внутрішньодержавних і міжнародних норм щодо попередження та протидії насильству в сім'ї. В Україні на сьогодні запропоновано до розгляду Верховної Ради законопроект «Про запобігання та протидію домашньому насильству», що робить країну ближчою до успіху в подоланні цієї проблеми. Також особливої уваги заслуговує створення центрів матері та дитини; просвітницьких та навчальних програм для батьків, що матимуть на меті попередження насильства і жорстокого поводження з дітьми; методики діагностування і проведення опитування серед дітей, що стали жертвами насильства або були його свідками; методики оцінки потреб кожної дитини тощо. І я впевнена що лише коли кожен з нас зробить внесок свій в цю справу ми зможемо разом вирішити цю проблему [4].

Список використаних джерел

1. Бондаровська В. М., Кочемировська О. О., Лактіоновата Г. М. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти / за ред. О. Кочемировської. Київ. 2010. 372 с.
2. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання: навч. посібник. Київ. 2006. 260
3. Насильство у сім'ї – важлива соціальна проблема. *Сайт Зимноводівської сільської об'єднаної територіальної громади*. URL: <https://zymnovodivskaotg.city-adm.lviv.ua/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D1%83-%D1%81%D1%96%D0%BC%D1%97-%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C/>.
4. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р., № 2789 *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 15. Ст. 194.
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. Ст. 135.
6. Христова Г. О. Насильство в сім'ї та шляхи його попередження: законодавчий аспект. URL: www.khpg.org/ru/index.php?id=1215440842.